

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра права (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми
 Наталія ФЕДОСЕНКО
«28» серпня 2025 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: D8 Право

Освітня програма: Право

Рівень вищої освіти:
перший (бакалаврський)

Форма навчання: денна та заочна

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: к.філос.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

Володимир СЕЛЕВКО
(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри права гуманітарно-правового факультету

Протокол № 1 від « 25 » 08 2025 р.

Завідувач кафедри д-р. юрид.н, професор
(Науковий ступінь і вчене звання)

Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

асистент

Владислав ЕМЕЛЯН
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: *Селевко Володимир Борисович*

Посада: *доцент кафедри права*

Науковий ступінь: *кандидат філософських наук*

Вчене звання: *доцент*

E-mail: v.selevko@khai.edu

Перелік дисциплін, які викладає: *філософія права, історія політичних та правових вчень, логіка та юридична аргументація, правове мислення, історія держави та права України, транспортне право*

Сферу наукових інтересів становлять історико-правовий аналіз розвитку кримінальних покарань.

2. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна, заочна

Семестр, в якому викладається дисципліна – 2

Дисципліна – обов'язкова

Обсяг дисципліни: 3,5 кредитів ЄКТС/105 годин

за денною формою навчання 56 години аудиторних занять та 49 годин самостійної роботи здобувачів;

за заочною формою навчання 6 годин аудиторних занять та 99 годин самостійної роботи здобувачів.

Види навчальної діяльності – *лекції, семінарські заняття*

Види контролю – *модульний контроль, іспит*

Мова викладання – *українська*

Пререквізити – *не потребує*

Кореквізити – *юридична деонтологія, філософія*

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення та засвоєння студентами юридичного факультету історії розвитку державно-правових інститутів зарубіжних країн у їх історичному і культурно-цивілізаційному розмаїтті, що дозволяє оцінити як особливості та і закономірності еволюції державно-правових систем.

Основними завданнями вивчення дисципліни є сприяти підготовці фахівців високої кваліфікації, здатних брати участь у забезпеченні та охороні прав людини і громадянина, у розбудові правової держави України.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- характерні риси держави та права перших державних утворень;
- характерні риси держави і права східної деспотії, та конкретні риси державно-правових інститутів основних держав, що представляють такий тип організації державного життя;
- основні зміни в системі державного та правового устрою в період Античності (Стародавня Греція і Рим), їх відмінності від Стародавнього Сходу;
- структуру органів влади та основні риси права європейських країн в період феодалізму;
- структуру органів влади та основні риси права Московського царства;
- структуру органів влади та основні риси права Арабського Халіфату;
- причини переходу до нового, капіталістичного характеру виробництва, та пов'язаної цим еволюції державно-правових інститутів європейських країн, взаємозв'язок буржуазних революцій і змін системі органів управління і права;
- причини формування незалежних держав на американському континенті, конкретні риси державно-правових інститутів основних держав, відмінності в державно-правових систем США і країн Латинської Америки, та чим це обумовлюється;
- зміни в структурі органів влади і основних галузях права європейських країн і США протягом першої половини XX століття;
- зміни в органах влади та правовій системі в країнах Азії протягом XIX – XX століть.;
- характерні зміни в державі і праві країн, що розвиваються після II світової війни;
- еволюцію органів влади і права європейських країн і США в 50-90-х рр. XX ст.;
- історичну термінологію;
- політичних та культурних діячів зарубіжних країн;
- сучасні політичні процеси, що відбуваються в державах;
- основні віхи розвитку історії країн світу.

вміти:

- характеризувати загальноєвропейські тенденції історичного розвитку;
- порівнювати та визначати характерні ознаки історичних подій, тенденцій соціально-економічного та політичного розвитку суспільства;
- робити аргументовані висновки на основі аналізу історичного минулого та сучасності;
- критично оцінювати політичні дії окремих осіб, груп, партій;
- користуватись основною та додатковою історичною літературою, використовувати матеріали сучасної інформації;
- складати історіографічні та реферативні огляди літератури;
- використовувати набуті знання і вміння в практичній діяльності.

мати уявлення:

- про хронологічні межі, найважливіші події та явища в історії державно-правового розвитку зарубіжних країн, що характеризують;
- про процес виникнення та розвиток держави і права на усіх стадіях державно-організованого суспільства;
- про загальні закономірності та особливості процесів державо- і правотворення в країнах західної та східної цивілізацій;
- про сутність держави, її функції та механізм в епоху станово-кастового та громадянського суспільств;
- про форми держави: форма державного правління, форма політичного режиму та форма державно-територіального устрою країн станово-кастового та громадянського суспільств;
- про сутність права в епоху станово-кастового та громадянського суспільств;
- про форми (джерела) права країн станово-кастового та громадянського суспільств;
- про процес становлення права нового (буржуазного) типу у країнах західної цивілізації, формування її світових правових сімей;
- про процес становлення та розвиток галузей права: конституційного (державного), цивільного та суміжних з нею галузей права, кримінального права та кримінального процесу;
- про основні інститути конституційного, цивільного, кримінального і кримінально-процесуального *права* в країнах західної та східної цивілізацій.
- про поняття та терміни, притаманні для відповідного етапу розвитку держави і права в зарубіжних країнах.

Компетентності, які набуваються:

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Держава і право країн домодернової епохи

Тема 1. Вступ. Предмет курсу і завдання. Методи та методологія дослідження історії держави і права. Місце історії держави і права зарубіжних країн в системі юридичних дисциплін. Огляд літератури. Основні теоретичні напрямки історико-правової науки. Сутність і походження держави і права. Типи державно-правового розвитку. Періодизація курсу історії держави і права зарубіжних країн.

Тема 2. Виникнення держави у країнах давньосхідної цивілізації, основи їх суспільного ладу

Розклад родоплемінних відносин і виникнення державної організації в країнах Сходу в стародавніх Єгипті, Вавилоні, Індії, Китаї, давньоєврейському царстві та інших країнах Стародавнього Сходу. Роль природно-географічного фактора. Особливості суспільної організації країн Стародавнього Сходу. Особливості суспільного ладу: (авілум і мушкенум) у Стародавньому Вавилоні; система варн (брахмани, кшатрії, вайш'ї, шудри) у Стародавній Індії; рабство та його особливості.

Тема 3. Сутність, принципи організації та форми давньосхідних держав

Функції та механізм давньосхідних держав. Внутрішні функції: організаційно-господарська, охорона рабовласницької власності, утримування в покорі рабів і інших соціально-пригнічених категорій населення; зовнішні функції: оборони країни і мирного контакту з іншими народами, захоплення чужих територій, управління завойованими територіями. Державний механізм країн Стародавнього Сходу, його характерні риси, принципи організації та діяльності. Місцевий апарат управління. Судові органи.

Форми давньосхідних держав. «Східна деспотія», її загальні риси та особливості у стародавніх країнах. Давньосхідні монархії: «класичні» східні деспотії Стародавнього Єгипту і Стародавнього Китаю. Конфуціанство і легізм у державному житті Китаю.

Тема 4. Право країн Стародавнього Сходу

Виникнення права. Право і справедливість в уявленні древніх. Спільні риси та особливості права давньосхідних країн. Джерела права: звичаї, шумерські закони, зако-нодавство Мойсея, письмові закони Стародавнього Китаю: «Книга законів царства Вей». Найважливіші правові пам'ятки давньосхідних країн: стародавніх Вавилону та Індії: Закони царя Хаммурапі, Закони Ману. Правові інститути давньосхідного права Цивільно-правові інститути: право власності; право зобов'язань; сімейно-шлюбні відносини і їх правова регламентація; правове регулювання спадкових відносин. Злочини і покарання: загальне та особливе. Судовий процес, його основні види (звинувально-змагальний, розшуковий).

Тема 5. Виникнення держави в суспільствах античної цивілізації, основи їх суспільного ладу

Передумови виникнення держави на півдні Європи. Особливості становлення державності в Спарті, Афінах та Римі. Полісна система державної організації, значення природно-географічного фактора в її установах. Роль суб'єктивного чиннику у прискоренні процесів державотворення: реформи легендарного Тезея, Солона, Клісфена в Афінах; Сервія Тулія – в Римі.

Основи суспільного ладу античних країн, спільні риси та особливості. Соціальна структура давньогрецьких держав.

Тема 6. Сутність, принципи організації та форми античних держав

Внутрішні та зовнішні функції античної держави: організаційно-господарська, охорона рабовласницької власності, придушення соціального опору, ідеологічна; зовнішні функції: оборони країни і мирного контакту з іншими народами, захоплення чужих територій, управління завойованими територіями.

Державний механізм античних республік – Афін, Спарти та Риму. Законодавчі органи – народні збори: еклесія в – Афінах, апелла – в Спарті, центуріатні, трибутні, куріатні коміції – в Римі. Виконавчі органи: архаети, ефори, герусія – в Спарті, Рада п'ятисот (буле) – в Афінах; сенат – в Римі, магістрати: принципи їх організації та діяльності. Судові органи: зв'язок з адміністративними органами – в Спарті і Римі, особливості судової організації Стародавніх Афін: геліея – вищий судовий орган країни.

Загальні риси та особливості форм республіканських античних держав. Поліси стародавньої Греції. Афінська «демократична» республіка, «аристократична» республіка в Спарті та «змішана» (аристократично-демократична) республіка в Римі. Антична державно-правова думка.

Форма та державний механізм монархічного Риму. Криза республіканізму, поява військово-політичної диктатури: диктатура Сулли (82–79 рр. до н. е.), Юлія Цезаря (45–44 рр. до н. е.), правління Октавіана Августа (30(27) р. до н. е. – 14 р. н. е.). Становлення монархічної форми правління: принципат і домінат. Східно-Римська (Ромейська) імперія. Правління імператора Юстиніана (528–565 рр.).

Тема 7. Право країн античної цивілізації

Право давньогрецьких полісів. Основні риси права Афін і Спарти. Закон як основна форма правотворчості. Сократ, Платон і Аристотель про збіг справедливого і законного. Закони Драконта (біля 621 р. до н. е.). Правові інститути Стародавніх Афін і Спарти: цивільно-правові інститути (право власності, зобов'язальне (договірне), шлюбне, спадкове право; злочини (проти держави, проти особистих інтересів) і покарання (смертна кара, продаж в рабство, позбавлення волі, штраф, атимія). Судовий процес: *dike*, *graphe* – в Афінах.

Римське право, його періодизація. Джерела римського права, їх розвиток. Пам'ятки права найдавнішого періоду: правові звичаї (*mores majorum*), законодавство царів (*leges regiae*), Закони XII таблиць (*leges duodecem tabularum*), право квіритське та ін.

Джерела права класичного періоду: преторське право (*jus praetorium*) і «право народів» (*jus gentium*); кодифікація преторського права – «Вічний едикт» Юліана (*edictum perpetuum*) II ст.; конституції – акти імператорської влади: едикти, рескрипти, декрети, мандати. Роль римських юристів у розвитку права.

Джерела права пізнього періоду римської імперії: кодифікація римського права, кодекси Грегоріана, Гермоніана (III ст. н. е.), Феодосія (438 р.) та Юстиніана (Звід законів Юстиніана) 528–534 рр. Інститути римського права. Цивільно-правові інститути: право власності – цивільна (квіритська) власність, сервітути, інститут усиновлення, правове регулювання спадкових відносин – спадкування за законом і за заповітом.

Злочини та покарання у римському праві: злочини публічного і приватного характеру. Судовий процес у Римі, основні його види: легісакційний, формулярний, екстраординарний, інквізиційний. Роль римського права у світовій історії.

Тема 8. Ранньофеодальна держава і право в країнах Європи

Розклад рабовласницьких і первіснообщинних відносин та виникнення феодалізму. Основні риси європейського феодалізму. Шляхи утворення ранньофеодальних держав.

Візантія – державо – і – правонаступниця давньоримської держави. Особливості суспільного ладу та державного устрою Візантії в V–VII ст.

Держава і право франків й англосаксів. Створення ранньофеодальної держави у племен, які населяли територію Північної та Північно-Західної Європи. Суспільний лад та форми їх державної організації.

Державний механізм. Королівська (княжа) влада і палацево-вотчинна система управління. Виникнення англосаксонських держав на Британських островах та їх роль у державотворенні Англії.

Основні риси ранньофеодального права. Джерела права. Звичаєве право. Варварські правди. Злочини й покарання. Судовий процес у державах раннього середньовіччя (франків та англосаксів).

Тема 9. Феодальна держава в країнах Європи

Соціально-економічні та політичні передумови виникнення нових держав в Європі. Розпад імперії Карла Великого і утворення Франції та Німеччини (Священної римської імперії германської нації). Утворення Великого князівства Литовського. Нормандське завоювання Британії, утворення Англії.

Форми середньовічних держав. Християнська доктрина «двох мечів». Фома Аквінський про політичні форми правління. Сеньйоріальна (ленна), станово-представницька та абсолютна монархії у Франції, Німеччині та Англії. Утворення та розвиток Російської (Московської) централізованої держави. Міські республіки середньовіччя в Італії, Німеччині, Франції, Іспанії, особливості їх державного устрою. Союзи міст.

Механізм середньовічних держав Європи. Формування основних станів: духовенства, дворянства, городян та їх вплив на державні функції та структуру державного механізму західноєвропейських країн. Органи влади і управління у сеньйоріальних та станово-представницьких монархіях. Станово-представницькі установи Європи, їх структура, компетенція, значення. Еволюція державного механізму європейських країн у період абсолютизму. Судові та правоохоронні органи в механізмі феодальної держави.

Тема 10. Європейське феодальне право

Основні риси права країн континентальної Європи. «Партикулярне право» в країнах континентальної Європи: звичаєве право, міське право, канонічне право, рецепційоване римське право, королівське законодавство. Основні риси феодального права Англії: загальне право, право справедливості, судовий прецедент.

Основні кодифікації феодального права. Перші державно-правові джерела феодальної епохи.

Основні інститути феодального права у країнах Західної Європи. Зародження державно-правових інститутів: устрій органів державної влади, взаємозв'язок держави й особистості. Цивільно-правові інститути. Види майнових прав на землю. Право зобов'язань: поява нових видів договорів (найму, підряду, доручення. Сімейно-шлюбне право, роль канонічного права. Спадкове право: спадкування за законом та за заповітом, принцип майорату.

Злочини і покарання. Спроби класифікації злочинів: тяжкі, середні і легкі – у Франції; злочини і проступки; злочини проти релігії, проти держави, проти приватних осіб. Види покарань, їх залякувальний характер. Загальні поняття кримінального права: замах, співучасть, необережність, необхідна оборона тощо, принцип особистої відповідальності злочинця.

Судовий процес, його основні види: формальний – у цивільному судочинстві, змішаний, розшуковий – у карному судочинстві. Особливості англійського судочинства: інститут роз'їзних суддів, інститут присяжних.

Тема 11. Феодальна держава та її сутність у країнах Сходу

Основні риси східного феодалізму, його вплив на сутність та форму держави. Становлення феодальної держави в країнах Сходу.

Виникнення та розвиток мусульманських держав. Становлення державності у арабських племен. Утворення Арабського халіфату, авторитарно-теократичний характер його форми та механізму. Утворення турецької держави, основні етапи її розвитку. Форма і механізм Турецького султанату.

Тема 12. Право країн середньовічного Сходу

Особливості права в країнах середньовічного Сходу. Загальні риси східного права: консерватизм, стабільність, традиційність норм права і моралі. Джерела права далекосхідних країн.

Основні інститути далекосхідного права. Цивільно-правові інститути. Класифікація злочинів в Китаї: концепція «10 зол», в Японії – «8 зол». Судовий процес: інквізиційний – у Китаї, змішаний – у Японії.

Становлення мусульманського права, основні його риси. Основні інститути мусульманського права. Злочини і покарання в мусульманському праві. Класифікація злочинів і відповідність їм покарань. Судовий процес, його обвинувальний характер.

Змістовий модуль 2. Держава і право країн модерної епохи

Тема 13. Становлення держави соціальної рівності та парламентаризму

Громадянське суспільство як історичний етап у розвитку людської цивілізації. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови переходу від кастово-станового суспільства до громадянського. Соціально-правова сутність громадянського суспільства, основні етапи його становлення.

Ранні революції та їх вплив на становлення держави нового типу. Концепція Т. Гоббса про абсолютність державної влади. Політична програма Дж. Локка, державно-правові ідеї Мільтона.

Революції останньої чверті XVIII ст. та їх вплив на становлення держави нового типу. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови американської революції. Т. Пейн про народний суверенітет. Державно-правові ідеї Т. Джеферсона. Декларація незалежності США 1776 р. Соціально-економічні, політичні та ідеологічні передумови Великої французької революції. Державно-правові ідеї Ф. Вольтера, Ж.-Ж.Руссо, Ш. Монтеск'є. Декларація прав людини і громадянина.

Революції середини XIX століття в Німеччині та їх вплив на становлення держави нового типу. Природно-правова доктрина І. Фіхте; Г. Гегель і І. Кант про державу і право. Франкфуртська конституція 1849 р., Пруська конституція 1850 р. Ідея конституційної монархії Л. Штейна. Імперська конституція 1871 р.

Буржуазна і капіталістична держава – держава перехідного типу. Основні риси буржуазної та капіталістичної держави.

Тема 14. Форми держави та їх розвиток в модерну епоху

Основні тенденції розвитку елементів форми держави: форми державного правління, форми державно-територіального устрою та форми політичного режиму. Форми державного правління та їх розвиток після буржуазних революцій XVII–XVIII ст. Становлення парламентсько-монархічних форм правління та їх еволюція. Організаційне оформлення політичних партій: ліберальної та консервативної. Еволюція парламентської монархії у Великобританії наприкінці XIX – у XX ст.

Становлення республіканських форм правління та їх розвиток. Президентська республіка в США та її еволюція.

Форми політичних режимів в зарубіжних країнах. Недемократичний режим: бонапартистський режим у Франції (сер. XIX ст.), поліцейський режим в Німеччині напр. XIX – поч. XX ст. Фашистська концепція міцної «надкласової» влади. Тоталітаризм в Західній Європі у першій половині XX ст. Німецький нацизм як крайня форма тоталітаризму. Закони 1933 р.

Форми державно-територіального устрою в зарубіжних країнах. Складна форма державно-територіального устрою та її розвиток: імперія та федерація в епоху громадянського суспільства. Проста форма державно-територіального устрою. Особливості становлення унітарної держави в епоху громадянського суспільства. Історичні основи сучасного унітаризму.

Тема 15. Сутність та принципи організації ліберальної держави

Сутність держави та її еволюція в добу розповсюдження лібералізму. Основні етапи побудови «демократичної», «правової» та «соціальної» держави в зарубіжних країнах. Функції держави, основні тенденції їх розвитку. Зовнішні функції держави: вплив історичних обставин на зміст військової функції держави.

Механізм держави нового типу. Органи законодавчої та виконавчої влади у державному механізмі зарубіжних країн.

Судові органи в механізмі держави країн епохи громадянського суспільства. Еволюція судових систем Великобританії, США, Франції та Німеччини після буржуазних революцій: розвиток кримінальної та цивільної юстиції в Англії.

Тема 16. Становлення буржуазно-ліберального права

Буржуазні революції XVIII – XIX ст., їх роль у становленні буржуазного права як права нового типу в країнах Західної Європи та США. Принципи та характерні риси нового (буржуазного) права: принципи індивідуалізму, свободи, законності, «верховенства права».

Основні тенденції розвитку буржуазного права. Становлення світових правових сімей: англо-американська та континентальна (романо-германська). Демократизація та соціалізація права. Зміни у джерелах та структурі права. Нові інтеграційні процеси у праві.

Тема 17. Становлення та розвиток конституційного права у зарубіжних країнах

Теоретичні засади конституційного права. Формування засад конституційного права як галузі юридичної науки.

Основні етапи та тенденції у розвитку конституційного (державного) права як галузі права. Формування основ конституційного права на засадах парламентаризму та конституціоналізму.

Джерела конституційного (державного) права. Конституції – основне джерело конституційного (державного) права. Буржуазні революції XVIII – сер. XIX ст. та їх роль у появі перших конституцій.

Основні інститути конституційного (державного) права. Інститут конституційного статусу особи. Громадянство, засоби набуття («право крові», «право ґрунту»), право на власне ім'я, запис актів цивільного стану, поява перших ідентифікаційних документів. Основні права та свободи особи.

Інститут начал організації держави. Парламентаризм і парламент, структурна побудова парламентів (двопалатні, однопалатні). Органи виконавчої влади: глава держави (монарх, президент) і уряд, порядок їх формування. Виборчі системи. Започаткування конституційної юстиції (поч. XIX ст.). Формування трьох основних систем конституційної юстиції: американської, австро-німецької, французької.

Тема 18. Цивільне право англо-американської та континентальної правової системи

Теоретичні засади цивільного буржуазного права. Концепція цивільного права у природно-правовій доктрині. Історична школа права та її вплив на концепцію цивільного права. Інші цивілістичні теорії: вольова теорія, догматична цивілістика, теорія інтересу.

Джерела цивільного права. Джерела цивільного права й процесу в країнах англо-американської правової сім'ї: судовий прецедент. Джерела цивільного права країн континентальної правової сім'ї. Кодифікації як основне джерело цивільного права й процесу.

Основні інститути цивільного права країн англо-американської правової сім'ї. Зобов'язальне право: впровадження буржуазних принципів у традиційну англійську доктрину договору: свободи договору, рівності сторін у договорі, юридичної непорушності та їх обмеження. Деліктне право, його особливості. Шлюбно-сімейне право, його демократизація.

Основні інститути цивільного права країн континентальної правової сім'ї. Суб'єкти цивільного права у французькому та німецькому праві. Принцип юридичної рівності. Право власності: індивідуальна, державна, общинно-комунальна, комерційна; інститут речового права (поділ речей на рухомі та нерухомі), його особливості. Інститут зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Інститут спадкування: спільні риси і особливості.

Трудове право і соціальне законодавство. Правове регулювання охорони навколишнього середовища. Становлення екологічного права.

Тема 19. Кримінальне право і кримінальний процес англо-американської та континентальної правової системи

Теоретичні засади буржуазного кримінального права. Просвітницько-гуманістична теорія кримінального права. (Ч.Беккарія, Ф. Вольтер, Ш. Монтеск'є). Класична школа кримінального права. (А. Фейєрбах, І. Бентам). Антрополого-соціологічна школа кримінального права (Ч. Ломброзо).

Джерела кримінального права. Джерела кримінального права країн англо-американської правової сім'ї. Джерела кримінального права країн континентальної правової сім'ї. Джерела кримінального права Франції.

Основні інститути кримінального права. Мета кримінального покарання: відплата, залякування й виправлення. Основні види покарань: страта, позбавлення волі, штраф, додаткові види покарань, пробація.

Основні інститути кримінального права країн континентальної світової правової сім'ї. Класифікація злочинів за Кримінальними кодексами Франції 1810 р. та 1992 р.,

Кримінальний процес в зарубіжних країнах. Основні риси кримінального процесу. Обвинувальний або змагальний характер кримінального процесу в Великобританії, США. Принципи невинуватості, гласності розгляду справ.

Тема 20. Держава та право у країнах далекого і близького Сходу новітнього часу

Становлення й розвиток буржуазної держави – держави нового типу в далекосхідних країнах. Японська держава: Реставрація Мейдзі і становлення буржуазної держави в Японії; форма японської держави за Конституцією 1889 р., її еволюція. Китайська держава: Сінхайська революція 1911 р. та її вплив на становлення держави нового типу в Китаї; падіння монархії та встановлення республіки. Китайська народна республіка 1949–1976 рр., її модернізація після смерті Мао Цзедуна: Конституція 1982 р., реформи Ден Сяопіна.

Держава в країнах близького Сходу. Загальні риси та особливості державного ладу «нафтових монархій» Перської затоки (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт). «Нафтові республіки» Перської затоки та специфіка їх державного ладу: Ісламська республіка Іран. Турецька республіка та основні етапи її розвитку: історичні передумови становлення республіки у Туреччині.

Право країн східної цивілізації. Право далекосхідних країн. Право Японії: основні тенденції розвитку права після революції Мейдзі; цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес. Право Китаю: китайське право та його специфіка в 1911–1949 рр.; право КНР часів Мао Цзедуна (1949–1976 рр.); китайське право у пореформений період: основні риси цивільного та суміжних з ним галузей права, кримінального права і процесу.

Право мусульманських країн. Основні риси права близькосхідних країн. Право Туреччини: цивільне та суміжні з ним галузі права; кримінальне право і процес.

Модульний контроль.

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

6. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, практична робота

7. Методи контролю

Модульний контроль, іспит

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	4	0...16
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...1	11	0...11
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0...4	8	0...32
Модульний контроль	0...26	1	0...26
Усього за семестр			0...100

Білет для іспиту складається з 2 теоретичних питань, тестових завдань і 1 практичного завдання (30 б+30 б+10 б+30 б)=100 балів...

Під час складання семестрового *заліку* здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);

- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);

- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);

- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);

- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);

- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);

- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);

- написання реферату /презентації, доповіді (5 балів);

- участь у не менше заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту/заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з тестового завдання (10 балів), двох теоретичних питань (60 балів) і одного практичного (30 балів)

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж

тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій

10 Рекомендована література

Основна:

1. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім.

Ярослава Мудрого; Академія правових наук України. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.

2. Бостан Л. М, Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.

3. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Одеська національна юридична академія. – 5-е вид., перероб. і доп. – К.: Істина, 2005.

4. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник / За ред О. М. Джужі. – К., 2000.

5. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2015.

6. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студентів юридичних вузів та факультетів. – К., 1994.

7. Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. – К.: Каравела, 2004.

8. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник для студентів юридичних вузів та факультетів. – К.: Вентурі, 1995; 2-е вид. переробл. і доп. – К.: Олан, 2003.

9. Хрестоматія по истории государства и права зарубежных стран (комментированная): / сост. : Л.Н. Маймескулов, Д.А. Тихоненков; под. ред. Л.Н. Маймескулова. – Харьков : Прапор, 2011.

10. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн. У 2 т. – Т. 1–2 / За ред. В. Д. Гончаренка. – К.: ІнЮре, 1998.

11. Історія держави і права зарубіжних країн: Хрестоматія: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / В. Д. Гончаренко (ред.), В. Д. Гончаренко (упоряд.). – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002.

Додаткова:

1. Бачур Б. С. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч.-метод. посіб. / Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. Кафедра загальноправових дисциплін і міжнародного права. – О.: Астропринт, 2005.

2. Бостан Л. М, Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн (Держава і право станово-кастового суспільства): Навчальний посібник для курсантів, студентів, слухачів. – Запоріжжя: ЗЮІ МВС України, 2000; 2-е вид. – Запоріжжя: Просвіта, 2003.

3. Бостан Л. М, Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. (Держава і право епохи громадянського суспільства): Навчальний посібник для курсантів, студентів, слухачів. – Запоріжжя: Просвіта, 2003.

4. Ковалевська О. О. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посібник для дистанційного навчання / Відкритий Міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К.: ВМУРЛ, 2003.

5. Крестовська Н.М., Цвіркун О.Ф. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія-практикум. – Харків: Одісей, 2010.

6. Ластовський В. В. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник / Науково-навчальне об'єднання «Академкомплекс» / О. П. Коцюба (ред.). – К.: Дієз-продукт, 2004.

7. Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій / Державна податкова адміністрація України; Академія державної податкової служби України. – Ч. I–II. – Ірпінь, 2001.

8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн. Част. 1 – Історія держави та права країн Стародавнього Сходу. – Львів, 2002.

Інформаційні ресурси:

1. Національна академія правових наук України.
URL:<http://www.aprnu.kharkiv.org/>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
URL:<http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.
URL:<https://nlu.org.ua/>
4. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету (Харківський авіаційний інститут). URL : <https://library.khai.edu>